

Nakon predgovora s prikazom rukopisne ostavštine Kardinala Pellegrinettija (str. V-XVII) slijedi opširan uvod s prikazom života i opisom njegove djelatnosti, prvenstveno na temelju dnevnčkih zapisa (1-67). Objavi dnevnčkih zapisa prethodi kratka uputa o metodologiji (70-71) i sam tekst Dnevnika od 21. prosinca 1916. do 24. studenoga 1922). U dodatku su tri članka iz 1941. već objavljena u "Osservatore Romano" u kojima se opisuje put Rattija s Pellegrinettijem u Baltičke zemlje (str. 303- 318). Knjizi je na kraju dodano kazalo imena.

Nadati se da će nakon ovog prvoga sveska uslijediti objavljivanje i ostalih svezaka koji još podrobnije osvjetljuju rad apostolskoga nuncija u Beogradu.

Josip Kolanović

JOSIP ŠIPUŠ, TEMELJI ŽITNE TRGOVINE. Prvotisak 1796. u Zagrebu. Pretisak (s prijevodom na hrvatski jezik) 1993. u Zagrebu. Priredio i uvodnu studiju napisao Ivan Erceg. Prijevod Mijo Lončarić. Izd. Matica hrvatska Karlovac, Zagreb - Karlovac 1993.

Da bi se moglo govoriti o žitnoj trgovini koncem 18. stoljeća u Hrvatskoj, a time i o trgovini krušaricama općenito, razmišlja Šipuš, valja istaknuti četiri bitne

sastavnice koje trebaju biti prisutne da bi se ta trgovina uopće mogla odvijati. U prvom redu valja istaknuti *seljaka*. On, naime, obrađuje zemlju i proizvodi žito i ostale krušarice. Kakvoća konačnih proizvoda uvelike ovisi o njegovu radu. Drugi čimbenik u proizvodnji i trgovini žitom je *zemaljski gospodar, vlastelin*. On je vlasnik zemlje i on određuje koliko će žita biti posijano, odnosno koliko će ga doći na tržište. Tu je zatim *trgovac* koji dovozi žito i krušarice na tržište. Da bi uspio te da bi time uspjelo jedino uzvišeno poslanje, trgovac ima biti pošten i postojan, jer će inače postići protivan učinak. Kad Šipuš veli da trgovac ima biti postojan, onda misli ponajprije na postojanost cijena koje se ne smiju svaki čas mijenjati. Posebnu pozornost mora usmjeriti na to da se pravedno nagradi trud i marljivost proizvođača krušarica. Konačno, *zemaljski poglavari*, odnosno *državni vladari* imaju presudnu ulogu u prometu krušaricama kao i u cijelom gospodarstvu zemlje. Oni vode gospodarsku politiku pa u krajnjoj liniji o njima ovisi i trgovina. Šipuš smatra da oni posebice imaju bdjeti da trgovina bude slobodna jer samo slobodna trgovina dovodi do napretka. Cijeli pak postupak služi pučanstvu. Rast i razvitak pučanstva, naime, zavisi od gospodarskog rasta, a rastom i umnožavanjem pučanstva raste također i snaga cijele zemlje.

Josip Šipuš, Hrvat iz Karlovca, prvi je teoretičar gospodarske nauke u Hrvata, barem kako pokazuju dosadašnja istraživanja hrvatske gospodarske povijesti.

Rekosmo da je Šipuš iz Karlovca, dakle iz grada na raskršću trgovačkih putova iz prostranstava Panonske nizine prema Jadranu, kamo su vodile dvije ceste - Karolina i Jozefina - a treća, Lujzijana već je uvelike bila trasirana. Šipuš je poznao osnove gospodarske nauke svoga vremena. Studirao je u Pešti i Göttingenu, a *Temelje žitne trgovine* objavio je u Zagrebu 1796. godine, čini se u dobi od 26 godina. Knjižicu je posvetio zagrebačkom biskupu Maksimilijanu Vrhovcu, također Karlovčaninu, u čijoj je tiskari i čijom je pomoći tiskao svoje djelce. Knjižica predstavlja, dakle, prvi pokušaj znanstvene rasprave o proizvodnji i trgovini krušaricama na hrvatskom jeziku. Nažalost, do naših je dana ostala zaboravljena i nepoznata. Tijekom 18. stoljeća u europskim se zemljama obrađuju pojedina pitanja iz gospodarstva, a o nekima od njih već je postojala i određena tradicija. Ovo djelce pokazuje da je Šipuš poznao njemačku, francusku i englesku literaturu o tim gospodarskim pitanjima. Stoga je ona prvi, ali veliki pokušaj obrade ove vrste gospodarskih pitanja na hrvatskom jeziku i to znanstvenom metodom Šipuševa vremena.

Josip Barbarić

ZAPISNICI POGLAVARSTVA SLOBODNOG I KRALJEVSKOG GRADA VARAŽDINA. Svezak V. (1622-1635). Za tisak priredili

Josip Barbarić i Josip Kolanović. Povijesni arhiv u Varaždinu. Varaždin 1994. Str. 464.

Sustavan rad na objavljivanju izvora za povijest grada Varaždina, koji su čuvaju u gradskom arhivu, započeo je još 1941. Zlatko Tanodi koji je obradio srednjovjekovnu diplomatsku građu i izdao prvi svezak *Povijesnih spomenika grada Varaždina. Tri godine kasnije pojavio se i drugi svezak u kojem su objavljeni zapisnici gradskog poglavarstva iz razdoblja 1454-1464. i 1467-1469, čime su priređivači, Tanodi i Adolf Wissert, pokrenuli rad na objavljivanju samih zapisnika.*

Iako je tiskanjem te knjige naglašena vrijednost gradskih zapisnika kao povijesnog izvora i u neku ruku određen smjer budućeg izdavanja gradiva, sljedeći svezak se pojavio tek 1990. godine, kao prvi svezak *Zapisnika poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Varaždina*. Objavljen je tekst zapisnika za godine 1587-1589. što su ga djelomice još pedesetih godina priredili Adolf Wissert i Ivan Kolender, čiji je rad dovršio dr. Josip Barbarić. U sljedeće četiri godine izišla su još četiri sveska koji su obuhvatili zapisnike za razdoblje 1592-1596, 1597-1603, 1606-1621. i ovaj posljednji za godine 1622-1635. Prilično neobična učestalost i "urednost" izdavanja novih svezaka i razmjerno kratko obrađeno razdoblje, svjedoče, osim o velikom uloženom trudu, i o nemalom opsegu predložka, odnosno djelovanja gradskog poglavarstva koje ga je proizvelo, barem kada je